İVEDİ
7/1389

T.C.
BAŞBAKANLIK
DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI
İhracat Genel Müdürlüğü

SAYI : B.02.1.DTM. 02.08.01 21.11.03 58887
KONU: Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: 06.11.2003 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/1389-3475/12909 sayılı yazıları.

İlgi'de kayıtlı yazıları konusu, İstanbul Milletvekili Sayın Emin ŞİRİN'in yönelttiği yazılı soru önergesine ilişkin cevap ilişikte sunulmaktadır.

Bilgilerine arz ederim.

Kürşad TÜZMEN
Devlet Bakanı

EKLER:
EK-1 Soru Önergesi Cevabı (1 adet-3 sayfa)

7/1389

EK: İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN EMİN ŞİRİN'İN DEVLET BAKANI SAYIN KÜRŞAD TÜZMEN'E YÖNELTTİĞİ YAZILI SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVAP

Malumları olduğu üzere, 2001 ve 2002 yıllarında sırasıyla 31,3 ve 35,8 milyar dolarlık ihracat rakamları ile üst üste iki yıl rekor kıran ihracatımız, 2003 yılında da bu üstün performansına devam etmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verilerine göre ihracatımız 2003 yılı Ocak-Ağustos döneminde, bir önceki yılın eş dönemine göre değerde % 30.4 oranında artmış ve 29,3 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Bunlara ilave olarak, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı kuruluşu olan İhracatçı Birlikleri kayıt rakamlarına göre ise, ihracatımız, 2003 yılı Ekim ayında aylık bazda Cumhuriyet tarihi ihracat rekoruna kırarak 4.955 milyon dolar olmuş, 2003 yılı Ocak-Ekim dönemi itibariyle ise, 2002 yılının aynı dönemine göre % 33.3 oranında artarak 39 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Tüm bu rakamlar, 2003 yılı sonu itibariyle öngörülen 45,9 milyar dolarlık ihracat hedefinin rahatlıkla yakalanabileceğini göstermektedir.

İhracatımızda görülen bu yüksek oranlı artışın nedenlerinin ise iki ayrı başlık altında değerlendirmek mümkündür. Bunlarda birincisi, makro ekonomik gelişmelerden kaynaklanan nedenler olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda, ihracat artışının ana nedenleri;

- 2001 ve 2002 yıllarında gerçekleştirilen ihracat bağlantılarının, 2003 yılında da, çeşitli zorluklara rağmen sürdürülmesi,
- İşgücü maliyetlerinde yaşanan düşüş ve buna paralel olarak işgücü verimliliğinde yaşanan artış,
- İmalat sanayi üretim endeksinde görülen artışın devam etmesi, buna karşılık iç talebin, izlenmekte olan sıkı para ve maliye politikaları sonucunda, henüz tam olarak canlanmamış olması,
- Enflasyondaki düşüşe paralel olarak gerileyen faiz oranlarının finansman maliyetleri üzerinde yarattığı rahatlama,

olarak özetlenebilir.

Tüm bu makro ekonomik nedenlerin yanısıra, başta Dış Ticaret Müsteşarlığı olarak ilgili kurumların gerçekleştirimiş olduğu faaliyetler de ihracatımızda görülen bu yüksek oranlı artışın elde edilmesinde çok önemli katkılar sağlamıştır. Ana başlıklar itibariyle 2003 yılında gerçekleştirilen faaliyetler ise aşağıda sunulmaktadır.

- **Ticaret Heyetleri:** "2003 Japonya'da Türkiye Yılı" faaliyetleri çerçevesinde 5-12 Mart 2003 tarihleri arasında anılan ülkeye Gıda Ticaret Heyeti, ayrıca 14-18 Haziran 2003 tarihleri arasında Ev Tekstili, Tekstil, Konfeksiyon ve Deri Ürünleri Ticaret Heyeti düzenlenmiştir. Ayrıca, Suriye (Ocak), Cezayir (Şubat), Sudan (Şubat), Suudi Arabistan (Mart), Mısır (Mart), Türkmenistan (Mayıs), İran (Eylül), Pakistan (Ekim), Çek Cumhuriyeti-Polonya (Kasım) ve Hindistan (Kasım)''a yönelik olarak Ticaret Heyeti Programları gerçekleştirilmiş ve çok sayıda işadamının katılımı sağlanmıştır.
- **Alım Heyetleri:** 2003 yılı içerisinde, toplam 17 adet Alım Heyeti programı çerçevesinde çok sayıda ülkeden, çoğunluğu ülkeleri açısından önemli ithalatçı konumunda olan toplam 200 civarında yabancı firma temsilcisi ülkemize getirilmiştir.

- **Fuarlar:** 17'si müstakil Türk ürünlerinin sergilendiği Türk İhraç ürünleri fuarı olmak üzere 2003 yılında 121 fuara milli düzeyde iştirak edilmiştir.
- **İhracata Yönelik Devlet Yardımları:** İhracata Yönelik Devlet Yardımları ve İhracat İadeleri kapsamında 1 Ocak- 11 Kasım 2003 tarihleri arasında Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonundan toplam 263,8 trilyon TL ödeme gerçekleştirilmiştir. Bu tutarın 74 trilyon TL'si yurtdışı fuar, 47,7 trilyon TL'si Ar-Ge desteklerine; 114,5 trilyon TL'si ise Tarım İhracat İadelerine yapılan ödemelerden oluşmaktadır.
- **Dahilde İşleme Rejimi:** İhracatçılarımızın gerçekleştirecekleri üretimde gerekli olan girdilerin, Ticaret Politikası Önlemlerine tabi tutulmaksızın dünya fiyatlarından gümrük muafiyetli ithalatına imkan sağlayan Dahilde İşleme Rejimi kapsamında, 2003 yılının ilk on ayında ihracatçılarımıza toplam 4027 belge verilmiş olup, bu belgeler kapsamında 20 milyar dolarlık ihracat taahhüdü karşılığında 12,7 milyar dolarlık ithalat yapmalarına izin verilmiştir.
- **Komşu ve Çevre Ülkeler Stratejisi:** İhracatımızın Pazar yapısının çeşitlendirilmesi amacıyla 2000 yılından bu yanan izlenmekte olan Komşu ve Çevre Ülkeler Stratejisi kapsamında çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Bu kapsamda, gerek Karma Ekonomik Komisyon gerek Ticaret Heyetleri ve Fuarlar kapsamında anılan bölge ülkelerine öncelik verilmiştir. Ayrıca, sınır komşusu olduğumuz ülkelerle ticaretimizi geliştirmek amacıyla "Sınır Ticaret Merkezleri" (STM) kurulması yönünde Bakanlar Kurulu Kararı çıkarılmıştır. Bu kapsamda, ülkemiz ile İran arasında STM kurulmasına ilişkin olarak anılan ülke yetkilileri ile yapılan görüşmeler sonucunda Ağrı-Sarısu, Van-Kapıköy ve Hakkari-Esendere'de 2003 yılı Kasım ayı sonuna kadar STM'lerin kurulması hususunda mutabakat sağlanmıştır. Bu kapsamda Suriye'li yetkililerle görüşmeler devam etmektedir. Tüm bu çabalar neticesinde, söz konusu ülkelere yönelik ihracatımızda çok önemli artışlar kaydedilmiştir. Nitekim, 2003 yılı ilk on ayında Irak'a yönelik ihracatımız % 72, İran'a yönelik ihracatımız % 47, Suriye'ye yönelik ihracatımız % 73, Birleşik Arap Emirlikleri'ne yönelik ihracatımız % 46, S. Arabistan'a yönelik ihracatımız %37, Romanya'ya yönelik ihracatımız % 64, Bulgaristan'a yönelik ihracatımız % 67 ve Yunanistan'a yönelik ihracatımız ise % 54 oranında artış göstermiştir.
- **Mevzuat Alanında Yapılan Düzenlemeler:** Değişen koşullar ve ihracatçılarımızın ihtiyaçları da dikkate alınarak gerek Dahilde İşleme Rejimi gerek İhracatta Devte Yardımları Programları kapsamında çeşitli düzenleme yürürülüğe sokulmuş ve ihracatçılarımızın önündeki engellerin aşılması yönünde önemli mesafeler katedilmiştir.
- **E-devlet Kapsamında Gerçekleştirilen Faaliyetler:** İhracatçılarımızın karşılaştığı bürokratik engelleri en aza indirmek ve teknolojik gelişmelere paralel olarak verilen hizmeti daha kaliteli ve etkin hale getirmek amacıyla çeşitli projeler yürürülüğe sokulmuştur. Bu kapsamda, Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) ile Gümrük Müsteşarlığı arasında imzalanan protokol ile iki kurum arasında bilgi alış-verişini sağlayan online bağlantı sağlanmıştır. Ayrıca, Dahilde İşleme Belgelerinin Elektronik Ortama Taşınması Projesi kapsamında açılan ihale sonucunda belirlenen firma ile çalışmalara başlanmış olup, projenin 2004 yılı Ocak ayında hayata geçirilmesi planlanmaktadır. Bu proje ile Dahilde İşleme Rejimi uygulamasına etkinlik ve sürat kazandırılacak olup, zaman kaybı önlenecektir.
- **Eximbank Faaliyetleri:** İhracatçılarımızın finansman ihtiyaçlarını giderme konusunda çok önemli bir işlevi yerine getirmekte olan Eximbank, 2003 yılının ilk on ayında toplam 4 katrilyon TL (2,7 milyar dolar) kısa vadeli kredi kullandırmış olup, bu rakamlar, TL bazında % 49, dolar bazında ise % 51'lik bir artışa tekabül

etmektedir. Aynı dönemde KOBİ'lere kullandırılan kısa vadeli kredi miktarı ise 1 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Ayrıca, Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası kapsamında sigortalanan sevkiyat tutarı 2003 yılı Ocak-Ekim döneminde, 2002 yılının aynı dönemine göre % 17 artarak 2,4 milyar dolar, tahsil edilen prim tutarı ise %9 oranında artarak 9,5 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Enflasyondaki düşüşe paralel olarak gerileleyen faiz oranları çerçevesinde Eximbank bu yıl içinde 7 kere faiz indirimine gitmiştir.

Malumları olduğu üzere, dışa dönük ve ihracata dayalı kalkınma modelinin benimsendiği 1980 yılında sonraki dönemde, ihracatı artırmak için, ihracatta vergi iadesi ödemesi, DFİF'ten yapılan prim ödemesi, düşük faizli ihracat kredisi, vergi-resim ve harç istisnası, enerji ve navlun desteği, konut fonu muafiyeti, ihracat kayıtlı ithalatta gümrük vergisi muafiyeti, döviz transferlerinde öncelik, ihracat karşılığı dövizlerden mahsup gibi parasal teşvikler, muafiyetler ve istisnaları içeren destek mekanizmaları uygulanmıştır.

Ancak, gerek 1995 yılında Uruguay Round sonucunda imzalanan "Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Önlemler Anlaşması" gerek 1996 yılında AB ile oluşturulan Gümrük Birliği sonrasında, ihracat performansına dayalı doğrudan parasal destekler, bazı tarımsal ürün ihracatımız dışında, yürürlükten kaldırılmış ve yerlerine "faaliyete bağlı teşvikler" uygulamaya konulmuştur. Bu çerçevede, yükümlülüklerimize uygun olarak hazırlanan ***"İhracatta Devlet Yardımları"*** programları Haziran 1995 yılından itibaren, ülkemiz dış ticaretinin yapısı ve ihracat potansiyeli dikkate alınarak oluşturulan AB gümrük kodu ile uyumlu ***Dahilde İşleme Rejimi*** ise 1.1.1996 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir. Devlet Yardımları kapsamında ihracatçılarımıza yapılan ödemelere bakıldığında ise, ihracat rakamları ile kıyaslandığında çok düşük seviyelerde kaldığı görülmektedir. Nitekim, ihracatımızın 45,9 milyar dolara çıkmasının beklendiği 2003 yılında Destekleme ve Fiyat İstikrara Fonu'na (DFİF) sadece 186.7 milyon dolarlık kaynak tahsis edilmiştir. Bu ise toplam ihracatımızın sadece % 0,24'üne tekabül etmektedir. Ayrıca, ihracatımızın 51,5 milyar dolara çıkması beklenen 2004 yılında ise ihracatı desteklemek amacıyla DFİF'e 209 milyon dolarlık bir kaynağın aktarılması planlanmaktadır. Tüm bu rakamlar dikkate alındığında, ihracat teşvik sisteminin suistimali olarak ortaya çıkan ve kamuoyunda "hayali ihracat" olarak adlandırılan durumların ortaya çıkmasına uygun bir destek sisteminin bulunmadığı görülmektedir.

Öte yandan, gümrük idarelerince gerçekleştirilen tüm işlemler Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı ile Gümrük Kontrolörleri Başkanlığı tarafından denetime tabi tutulmaktadır. İhracat da dahil olmak üzere tüm gümrük işlemleri, anılan denetim birimleri tarafından rutin olarak denetlendiği gibi; gümrük idarelerinden, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından, ithalat ve ihracat yapan firmalardan, gümrük müşavirleri ve şahıslar gibi dış ticaret işlemlerinde rolü olan her türlü bilgi kaynağından Gümrük Müsteşarlığı'nın idari ve denetim birimlerine intikal eden her tülü bilgi, gerekli incelemelerden sonra anılan denetim birimleri tarafından inceleme ve soruşturma konusu olabilmektedir.